

Ks. Maciej Basiuk

**OFLARA IZAAKA (RDZ 22,1-14)
W ZACHODNIEJ TRADYCYJI
PATRYSTYCZNEJ**

Katowice 2008

Spis treści

Wykaz skrótów.....	13
Wstęp.....	15
Rozdział 1	
Perykopa Rdz 22,1-14	21
1.1. Krytyka literacka	21
1.1.1. Kontekst perykopy	21
1.1.2. Teologiczno-historyczne miejsce	24
1.1.2. Datacja	26
1.1.4. Gatunek.....	28
1.1.5. Struktura.....	29
1.2. Tekst oryginalny perykopy Rdz 22,1-14.19	31
1.3. Krytyka tekstu	31
1.3.1. Tekst masorecki	32
1.3.2. Septuaginta	33
1.4. Tłumaczenie.....	33
1.5. Egzegeza.....	34
1.5.1. Część 1: Rdz 22,1-3 – próba Abrahama	34
1.5.2. Część 2: Rdz 22,4-8 – droga do miejsca próby	38
1.5.3. Część 3: Rdz 22,9-14.19 – wypełnienie próby	41
Rozdział 2	
Wykorzystanie perykopy o ofierze Izaaka w Starym i Nowym Testamencie	47
2.1. Teksty Starego Testamentu mówiące o ofierze Izaaka.....	47
2.1.1. Księga Mądrości Syracha (44,19-21).....	47
2.1.2. Księga Mądrości (10,5).....	48
2.1.3. 1 Księga Machabejska (2,52)	49
2.2. Typologia w Nowym Testamencie	50
2.3. Teksty Nowego Testamentu mówiące o ofierze Izaaka.....	51
2.3.1. Teksty wprost nawiązujące do Rdz 22.....	52
2.3.2. Teksty pośrednio nawiązujące do Rdz 22	55

Rozdział 3**Wykorzystanie opowiadania o ofierze Izaaka przez Ojców Zachodnich 59**

3.1. Klemens Rzymski († 101 r.).....	59
3.1.1. <i>Epistula ad Corinthios prima</i>	60
3.2. Ireneusz z Lyonu († ok. 202 r.).....	61
3.2.1. <i>Adversus haereses</i>	62
3.3. Tertulian († po 220 r.).....	63
3.3.1. <i>Adversus Iudaeos</i>	64
3.3.2. <i>De oratione</i>	65
3.3.3. <i>De patientia</i>	65
3.3.4. <i>Adversus Marcionem</i>	66
3.3.5. <i>Adversus Praxean</i>	67
3.4. Nowacjan († 257/260 r.).....	67
3.4.1. <i>De Trinitate</i>	68
3.5. Cyprian († 258 r.).....	68
3.5.1. <i>De mortalitate</i>	69
3.5.2. <i>De bono patientiae</i>	70
3.5.3. <i>Testimonia ad Quirinum</i>	70
3.5.4. <i>Epistulae</i>	71
3.6. Hilary z Poitiers († 367 r.).....	71
3.6.1. <i>Commentarius in Matthaeum</i>	72
3.6.2. <i>De Trinitate</i>	73
3.6.3. <i>Tractatus super Psalmos</i>	74
3.6.4. <i>Tractatus mysteriorum</i>	75
3.7. Zenon z Werony († ok. 375 r.).....	76
3.7.1. <i>Tractatus</i>	76
3.8. Ambroży z Mediolanu († 397 r.).....	79
3.8.1. <i>De virginibus</i>	79
3.8.2. <i>De virginitate</i>	80
3.8.3. <i>De paradiso</i>	81
3.8.4. <i>De Cain et Abel</i>	81
3.8.5. <i>De excessu fratris</i>	82
3.8.6. <i>De officiis ministrorum</i>	83

3.8.7. <i>Expositio de Psalmo CXVIII</i>	85
3.8.8. <i>De Abraham</i>	87
3.8.9. <i>De Isaac vel anima</i>	92
3.8.10. <i>De bono mortis</i>	92
3.8.11. <i>De obitu Theodosii</i>	93
3.8.12. <i>De sacramentis</i>	93
3.8.13. <i>Expositio Euangelii secundum Lucam</i>	93
3.8.14. <i>Epistulae</i>	94
3.9. Hieronim († 419/420 r.)	96
3.9.1. <i>Liber quaestionum hebraicarum in Genesim</i>	96
3.9.2. <i>Liber interpretationis hebraicarum nominum</i>	98
3.9.3. <i>In Malachiam</i>	98
3.9.4. <i>In Osee</i>	99
3.9.5. <i>In Hieremiam prophetam</i>	99
3.9.6. <i>Tractatus in librum Psalmorum</i>	100
3.9.7. <i>De die Epiphaniorm, de Evangelio ubi Dominvs baptizatus est et de Psalmo XXVIII</i>	100
3.9.8. <i>Epistulae</i>	101
3.10. Augustyn († 430 r.)	102
3.10.1. <i>Contra Secundinum</i>	103
3.10.2. <i>Contra Faustum</i>	103
3.10.3. <i>De bono coniugali</i>	104
3.10.4. <i>De Genesi ad litteram</i>	104
3.10.5. <i>Enarrationes in psalmos</i>	105
3.10.6. <i>Quaestiones in Heptateuchum</i>	107
3.10.7. <i>De Trinitate</i>	109
3.10.8. <i>De doctrina christiana</i>	110
3.10.9. <i>De civitate Dei</i>	111
3.10.10. <i>Sermones</i>	113
3.10.11. <i>Epistulae</i>	115
3.11. Paulin z Noli († 431 r.)	116
3.11.1. <i>Epistulae</i>	117

3.12. Piotr Chryzolog († 450 r.).....	117
3.12.1. <i>Sermones</i>	118
3.13. Arnobiusz Młodszy († po 455 r.).....	119
3.13.1. <i>Expositiunculae in Evangelium</i>	120

Rozdział 4

Sposoby interpretacji perykopy o ofierze Izaaka.....121

4.1. Interpretacja tekstu biblijnego u Ojców Kościoła	121
4.2. Abraham jako przykład człowieka wierzącego	127
4.3. Typologia Izaak – Chrystus.....	132
4.3.1. Posłuszeństwo woli ojca.....	133
4.3.2. Podobieństwo ofiary	134
4.4. Typologia baranek – Chrystus.....	136

Zakończenie..... 141

Bibliografia 145

Źródła.....	145
a) biblijne.....	145
b) teksty Ojców Kościoła.....	145
Komentarze.....	148
Literatura pomocnicza.....	150

The Sacrifice Of Isaac (Gen. 22:1-14) In The Western Patristic Tradition

Summary160

Table of Contents

Abbreviations	13
Introduction	15
Chapter 1	
Text of Gen. 22:1-14	21
1.1. Literary criticism.....	21
1.1.1. Context.....	21
1.1.2. Setting.....	24
1.1.2. Date.....	26
1.1.4. Genre	28
1.1.5. Structure	29
1.2. The original text of Gen. 22:1-14.19.....	31
1.3. Textual criticism.....	31
1.3.1. Masoretic text.....	32
1.3.2. Septuagint	33
1.4. Translation.....	33
1.5. Exegesis.....	34
1.5.1. Part 1: Gen. 22:1-3 – Abraham’s test	34
1.5.2. Part 2: Gen. 22:4-8 – way to the test’s place.....	38
1.5.3. Part 3: Gen. 22:9-14.19 – the fulfilment of the Test	41
Chapter 2	
Old and New Testament usage of the sacrificial text.....	47
2.1. Old Testament texts referring the sacrifice of Isaac	47
2.1.1. The Book of Sirach (44:19-21)	47
2.1.2. The Book of Wisdom (10:5).....	48
2.1.3. 1 Book of Maccabees (2:52).....	49
2.2. Typology in the New Testament.....	50
2.3. New Testament texts referring the sacrifice of Isaac	51
2.3.1. Texts referring directly to Gen. 22.....	52
2.3.2. Texts referring indirectly to Gen. 22	55

Chapter 3**The use of the sacrificial texts by the Western Fathers..... 59**

3.1. Clement of Rome († 101).....	59
3.1.1. <i>Epistula ad Corinthios prima</i>	60
3.2. Irenaeus († about 202).....	61
3.2.1. <i>Adversus haereses</i>	62
3.3. Tertullian († after 220).....	63
3.3.1. <i>Adversus Iudaeos</i>	64
3.3.2. <i>De oratione</i>	65
3.3.3. <i>De patientia</i>	65
3.3.4. <i>Adversus Marcionem</i>	66
3.3.5. <i>Adversus Praxean</i>	67
3.4. Novatian († 257/260).....	67
3.4.1. <i>De Trinitate</i>	68
3.5. Cyprian († 258).....	68
3.5.1. <i>De mortalitate</i>	69
3.5.2. <i>De bono patientiae</i>	70
3.5.3. <i>Testimonia ad Quirinum</i>	70
3.5.4. <i>Epistulae</i>	71
3.6. Hilary of Poitiers († 367).....	71
3.6.1. <i>Commentarius in Matthaenum</i>	72
3.6.2. <i>De Trinitate</i>	73
3.6.3. <i>Tractatus super Psalmos</i>	74
3.6.4. <i>Tractatus mysteriorum</i>	75
3.7. Zeno of Verona († about 375).....	76
3.7.1. <i>Tractatus</i>	76
3.8. Ambrose of Milan († 397).....	79
3.8.1. <i>De virginibus</i>	79
3.8.2. <i>De virginitate</i>	80
3.8.3. <i>De paradiso</i>	81
3.8.4. <i>De Cain et Abel</i>	81
3.8.5. <i>De excessu fratris</i>	82
3.8.6. <i>De officiis ministrorum</i>	83

3.8.7. <i>Expositio de Psalmo CXVIII</i>	85
3.8.8. <i>De Abraham</i>	87
3.8.9. <i>De Isaac vel anima</i>	92
3.8.10. <i>De bono mortis</i>	92
3.8.11. <i>De obitu Theodosii</i>	93
3.8.12. <i>De sacramentis</i>	93
3.8.13. <i>Expositio Euangelii secundum Lucam</i>	93
3.8.14. <i>Epistulae</i>	94
3.9. Jerome († 419/420)	96
3.9.1. <i>Liber quaestionum hebraicarum in Genesim</i>	96
3.9.2. <i>Liber interpretationis hebraicarum nominum</i>	98
3.9.3. <i>In Malachiam</i>	98
3.9.4. <i>In Osee</i>	99
3.9.5. <i>In Hieremiam prophetam</i>	99
3.9.6. <i>Tractatus in librum Psalmorum</i>	100
3.9.7. <i>De die Epiphaniorm, de Evangelio ubi Dominvs baptizatus est et de Psalmo XXVIII</i>	100
3.9.8. <i>Epistulae</i>	101
3.10. Augustine († 430)	102
3.10.1. <i>Contra Secundinum</i>	103
3.10.2. <i>Contra Faustum</i>	103
3.10.3. <i>De bono coniugali</i>	104
3.10.4. <i>De Genesi ad litteram</i>	104
3.10.5. <i>Enarrationes in psalmos</i>	105
3.10.6. <i>Quaestiones in Heptateuchum</i>	107
3.10.7. <i>De Trinitate</i>	109
3.10.8. <i>De doctrina christiana</i>	110
3.10.9. <i>De civitate Dei</i>	111
3.10.10. <i>Sermones</i>	113
3.10.11. <i>Epistulae</i>	115
3.11. Paulinus of Nola († 431)	116
3.11.1. <i>Epistulae</i>	117

3.12. Peter Chrysologus († 450).....	117
3.12.1. <i>Sermones</i>	118
3.13. Arnobius the Younger († after 455).....	119
3.13.1. <i>Expositiunculae in Evangelium</i>	120

Chapter 4

Ways of interpretation of the sacrifice of Isaac's text121

4.1. Fathers' interpretation of the biblical text.....	121
4.2. Abraham as an example of a faithful man	127
4.3. Typology Isaac – Christ.....	132
4.3.1. Obedience to the father's will	133
4.3.2. Similarity of sacrifice	134
4.4. Typology the ram – Christ.....	136

Conclusion 141

Bibliography 145

Sources.....	145
a) biblical.....	145
b) texts of Fathers of the Church.....	145
Commentaries.....	148
Other works.....	150

The Sacrifice Of Isaac (Gen. 22:1-14) In The Western Patristic Tradition

Summary160